

Lausunto

18.03.2022

MV/1/05.01.01/2021 1 (7)

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
PI 36
00521 HELSINKI

Viite UUDELY/14431/2020 ; UUDELY/14405/2020

Asia **TUUSULA, kunnantalon rakennussuojelu**

SUOJELUASIAN VIREILLETULO

Tuusula-Seura Ry on esittänyt Tuusulan kunnantalon suojelua rakennusperintölain (laki rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010) säädösten ja määräysten nojalla.16.12.2020.

Osoite: Hyryläntie 16, 04300 Tuusula,
Kiinteistötunnus 858-402-13-1, Rakennustunnus 1030526567
Rakennuksen omistaa Tuusulan kunta.

Suojeluesityksen perusteluissa todetaan mm. seuraavaa:

Rakennukseen kohdistuu purku-uhka. Tuusulan rakennusvalvonta on myöntänyt purkuluvan 2018 ja kunta on luopunut rakennuksen käytöstä keväällä 2020. Keski-Uudenmaan maakuntamuseo on vastustanut arkkitehti Arto Sipisen suunnitteleman kunnantalon purkua lausunnossaan 5.3.2018. Rakennuksen ja sen ympäristön arkkitehtoninen arvo on todettu yleiskaavoitukseen liittyvässä selvityksessä paikallisella tasolla suureksi. Esityksen mukaan vaarana on, että Hyrylän keskustasta häviäisi alueelle tärkeä miljöö, koska kunnantalolla on suuri kaupunkikuvallinen merkitys aikakautensa malliesimerkkinä julkisesta rakentamisesta ja osana Hyrylän keskustan rakennushistoriallista kerrostumaa sekä kulttuuri- ja arkkitehtuurihistoriallista ulottuvuutta.

KOHTEEN KUVAUS JA HISTORIA

Arkkitehti Arto Sipisen suunnittelema Tuusulan kunnantalo valmistui 1980. Kunnantalo sijaitsee Hyrylän keskustassa. Punatiilinen rakennus on sijoitettu kolmion muotoiselle tontille, joka rajautuu kaakossa Hyryläntiehen, pohjoisessa Koskenmäentiehen ja idässä Koskensillantieen. Rakennuksen pääsisäänkäynti sijaitsee Hyryläntien puolella ja kadun vastakkaisella puolella sijaitsee toriaukio. Kadun ylittävä kevyen liikenteen väylä jatkuu rakennusrungon läpi pääsisäänkäynnin vasemmalta puolen takapihan lävitse.

Tuusulan virastotalon suunnittelusta järjestettiin neljän osallistujan kutsukilpailu 1977 (sisäänjätö 31.8), jonka Sipisen ehdotus voitti. Hän oli mukana hankkeessa jo esiselvitysvaiheessa, jolloin Sipisen toimisto laati maankäyttösuunnitelmaan kuusi vaihtoehtoa kunnantalon sijainnille. Professori Olli Kivisen laatima, edelleen voimassa oleva

asemakaava tontille vahvistettiin seuraavana vuonna. Kunnantalontonttiratkaisu liittyy keskustakorttelien kävelyalueeseen jatkaen sitä kohti länttä.

Kunnantalot suunnittelijan tuotannossa

Tuusulan kunnantalontalon rakentaminen liittyy hyvinvointivaltion rakentamisen aktiiviseen kauteen, jolloin myös kunnallishallinnon virastoja kohosi ympäri maata 1960-luvulta 1980-luvulle. 1970-luvulla pelkästään lähialueella rakennettiin kaupungin- ja kunnantalot Espooseen (1971), Keravalle (1974), Järvenpähän (1977), Kauniaisiiin (1978) ja Hyvinkäälle (1978).

Arto Sipinen (1936–2017) valmistui arkkitehdiksi 1961. Valmistuttuaan hän työskenteli Alvar Aallon, Viljo Revellin ja Olli Kivisen toimistoissa ja perusti oman toimiston 1965. Sipinen oli aktiivinen ja menestyksekkäs arkkitehtuurikilpailuihin osallistuja. Hänet palkittiin 1960-luvun puolivälistä alkaen erityisesti kaupunkikeskustojen kehittämiseen liittyvissä kilpailuissa sekä kulttuurin ja hallinnon rakennuksiin liittyvissä kilpailuissa. Sipinen saavutti kaikkiaan seitsemän kaupungin- ja kunnantalojen kilpailuvoittoa vuosina 1967–1989. Ensimmäiset toteutetut, yhdessä Mane Hetzerin kanssa suunnitellut Imatran kaupungintalo 1970 ja Pieksämäen kaupungintalo 1973 edustavat tyylipuhdasta strukturalistista arkkitehtuuria Suomessa.

Raision kaupungintalo 1981, Siilijärven kunnantalo 1982 ja Kauhajoen kaupungintalo 1983 kuuluvat Tuusulan kunnantalontalon ohella Sipisen punatiilivaiheen suunnitelmiin. Niissä puhdasoppinen strukturalismi on tilojen järjestämisen tapana jalostunut kuutiomaisten rakennusosien sommitteluun yhdessä toimistosiipien kaksoiskäytäväratkaisun kanssa. Tärkein näistä on Raision kunnantalo, jonka kilpailu aloitti uuden vaiheen Sipisen tavassa ratkaista kunnantalojen suunnittelutehtävä. Raision hallintokeskuksen kilpailu ajoittui joitain kuukausia ennen Tuusulan kunnantalontalon kilpailua, ja Raision kaupungintalo valmistui kunnantalontalon jälkeen. Nämä kaksi hanketta on perusteltua nähdä rinnakkaisina.

Möhemmät Tammelan, Liedon ja Mäntsälän kunnantalot 1990-luvun alusta liittyvät Sipisen valkoiseen vaiheeseen, jossa tyypillistä on aiempaa lennokkaampi kubistinen sommittelu ja pitkien pylväiden käyttö ulkoarkkitehtuuria jäsentävänä teemana. Sipinen suunnitteli uransa aikana kaikkiaan yhdeksän toteutettua kunnantalota. Hän on nostanut Tuusulan kunnantalontalon päätöidensä joukkoon yhdessä muiden toteutettujen kunnantalorakennusten kanssa.

Tuusulan kunnantalo

Kolmikerroksinen kunnantalo muodostuu kahdesta toimistosiivestä ja osin lasiseinäisestä yhdysosasta, johon on koottu pääsisäänkäynti auloiheen, kunnallishallinnon keskeiset kokoontumistilat sekä pääportaikko ja rakennussiipiä yhdistävät kävelysillat 2. ja 3. kerroksessa. Yhdysosan vieressä, lounaisen rakennussiiven ensimmäisessä kerroksessa on läpikulku piha-alueelle, jossa myös pysäköinti sijaitsee. Yhdysosan julkisluonteiset tilat ja henkilökunnan toimistotilat on sijoitettu rakennussiipiin kaksikäytäväratkaisua hyödyntäen. Toiseksi rakennusvaiheeksi suunniteltua lisäsiipeä kadun varressa oikealla sijaitsevan koillisen siiven taakse ei toteutettu.

Kunnantalolla on betoninen pilari-palkkirunko, välipohjat ovat ontelolaattoja. Ulkoseinät ovat tiili-villa-tiili- ja betoni-villa-tiilirakenteisia tai lasiseinäisiä. Alapohjan rakenne on maanvarainen teräsbetonilaatta. Yläpohja on huopakatteinen tasakatto, josta vedenpoisto tapahtuu sisäisellä vedenpoistojärjestelmällä. Sivurakennusten moduulijako on sovitettu kantavan rakenteen kuuden metrin pilariväliin. Julkisivuseinällä pilareiden välissä on neljä ikkunaa, joiden jokaisen välissä on mahdollisuus väliseinän paikalle. Toimistohuoneiden koko on näin ollut vapaasti mitoitettavissa ja muunneltavissa kevyin muutoksin. Sipisen arkkitehtuurille tyypillisesti Tuusulan kunnantalontalon tilallinen ratkaisu muodostuu valtuustosalin ja keskusaulan muodostaman ytimen ympärille. Toimistosiipien välissä sijaitseva yhdysosa on kunnantalontalon arvokkain osa. Pääsisäänkäynti, keskusaula,

valtuustosali, kunnanhallituksen kokoushuone ja ravintola sekä ylempiin kerroksiin johtava porrashuone muodostavat tilasarjan, jonka avulla rakennuksen sisäinen liikkuminen on organisoitu edelleen toimistosiipiin.

Kunnantalossa näkyy viitteitä Sipisen 1980-luvulla alkaneesta sommittelusta toiminnallisesti motivoituihin kuutiomaisiin rakennusosiin, jossa lasiseinäiset tilakappaleet jaksottavat jokseenkin suljettuja, horisontaalisten nauhaikkunoiden rytmittämiä rakennusmassoja. Sipiselle luonteenomainen lyhty-teema erottuu yhdysosan lasiseinäisissä osissa pimeään aikaan. Sipisen myöhemmälle arkkitehtuurille tyypillinen pylväille kohotettujen rakennusosien teema näkyy lounaan puoleisen rakennussiiven matalassa arkadi-katoksessa.

Strukturalismista periytyvä moduulirakenne näkyy rakennussiipien toteutuksessa. Kaksoiskäytäväratkaisu ja moduulimitoituksesta ammentava huonetilojen sommittelu ovat Sipisen läpi uransa käyttämä suunnittelun keino. Saman aikakauden kohteista Tuusulan kunnantalo vertautuu Sipisen tuotannossa toisten kunnantalo-kohteiden ohella Jyväskylän yliopiston Mattilanniemen-kampuksen 1980-luvun vaiheen punatiilisiin rakennuksiin.

Sipisen uran ensimmäiselle puoliskolle tyypillinen minimalistinen estetiikka kiteytyy toimistosiipien käytävillä vaneriverhoiluissa toimistohuoneiden sisäänkäynneissä sekä kulkusuuntaan nähden poikittaisissa loisteputkivalaisimissa. Yksinkertainen koivuviilupintainen laakaovi ja oviaukon yläpuolinen osa on käsitelty samalla viilupinnalla. Rakenteen yläosassa on ilmanvaihtoon liittyvä vaakasuuntainen aukko, joka liittyy toimistohuoneiden ilmanvaihtoon. Tämänkaltaiset siirtoilmaratkaisut ovat rakennusajan toimistorakennuksille tyypillisiä.

Merkittävimpiä muutoksia ovat valtuustosalin ja kunnanhallituksen kokoustilan sisustuksen muuttaminen vuonna 2000, ala-aulaan 2010-luvulla rakennettu, uuteen paikkaan sijoitettu vastaanottotiski sekä toimistokerrosten eri vaiheissa 1990-luvulta alkaen toteutetut muutokset. Kunnanjohtajan/pormestarin työhuone on siirretty toisen kerroksen odotustilan viereen. Luoteisen siipirakennuksen ensimmäinen kerros suunniteltiin alun perin postikonttoriksi asiakaspalvelutiloineen. Tilat on muutettu 1987 alkaen ja postin siirryttyä pois rakennuksesta.

Kaupunkikuvallisesti rakennuksen merkittävin muutos on julkisivujen lakattujen puuikkunoiden maalaaminen valkoisiksi. Muutosten yhteydessä lattioiden ja seinien pintamateriaaleja ja värikyksiä on vaihdettu ilman yhtenäistä suunnitelmaa.

Sisätilojen keskeiset tilaratkaisut ovat säilyneet kohtuullisesti sekä nivelosassa että toimistosiivissä. Sisätiloista mainittakoon toimistosiipien säilyneet oviratkaisut sekä erityisesti valaistusratkaisut julkisluonteisissa tiloissa: aulojen neliöiksi sommitellut valaisimet, porrashuoneiden kulmissa sijaitsevat valaisimet ja toimistokäytävien valaisimien poikittainen sijoitus.

Kunnantalon kaupunki/taajamakuvallinen merkitys

Tuusulan kunnantalon sijoitus kaupunkikuvassa ja kaupunkitilassa on erittäin onnistunut ja liittyy sen saumattomasti Olli Kivisen asemakaavan periaatteellisiin ratkaisuihin. Sijainti keskustassa, kadun toisella puolella sijaitsevan torin äärellä, ja kasarmi-alueen huomiointi periytyivät epäilemättä sijoitusvaihtoehtojen selvittämisestä kilpailun valmisteluvaiheessa. Rakennuspaikalla sijaitisi aikaisemmin puurakenteinen kasarmi, ja keskeinen lähtökohta Sipisen suunnitelmassa oli rakennuksen sopeuttaminen läheisen Hyrylän varuskunta-alueen historialliseen punatiilirakentamiseen.

Sipinen työskentely kaavoituksen parissa näkyy hänen suunnitelmissaan kokonaisvaltaisena ympäristön jäsentämisenä. Tämä ilmenee Tuusulan kunnantalon tapauksessa ulkoisen ja sisäisen liikenteen ratkaisussa, joka nivoo rakennuksen osaksi kaupunkitilaa ja kevyen liikenteen aluetta. Yhdessä kauppakeskuksen ja terveysaseman

kanssa kunnantalo muodostaa Hyrylän keskustan kokonaisuuden, joka myös Tuusulan yleiskaavatyön yhteydessä laaditun *Kulttuurimaisema ja rakennuskanta -selvityksen, osan 2/8 Hyrylän taajama ympäristöineen* mukaan on paikallisesti merkittävä. Selvityksessä kunnantalo nähdään osana punatiilirakennusten (kunnantalo, kauppakeskus, terveyskeskus) keskustakokonaisuutta.

Käytetyt selvitykset

Kohteesta on tehty Rakennushistoriallinen selvitys: Tuusulan kunnantalo, 2018 Tengbom Oy:n toimeksiantona. Rakennuksesta on lisäksi Raksystems Anticimexin kuntoarvio 2012 ja Työterveyslaitoksen sisäilmastonselvitys 2015.

Tuusulan kunnantalolla on todettu sisäilmaongelma, jonka vuoksi sen purkamista on ehdotettu. Purkamishakemuksen yhteydessä on esitetty seuraavat perustelut: Rakennuksessa on todettu sisäilmaongelmia ja se on toiminnallisesti vanhentunut. Peruskorjauksesta laadittujen suunnitelmien ja tavoitehintalaskelmien mukaan korjausaste noussee uudisrakentamisen hintoihin.

Kuntoarvion mukaan rakennus oli kymmenen vuotta sitten edelleen tyydyttävässä kunnossa, mutta suurempia peruskorjaustarpeita arvioitiin olevan seuraavalle kymmenvuotiskaudelle, joista ilmastointi olisi suurin yksittäinen. Arviossa suositellaan salaojituksen huuhtelua ja sokkelin viereiset painumien korjaamista, julkisivujen rapautuneiden tiilipintojen kunnostusta sekä ilmanvaihto- ja jäähdytysjärjestelmän saneerausta.

Sisäilmastonselvityksessä löytyi mikrobivaurioita ja kosteusvaurioon viittaavia mikrobeja mm. ulkoseinien lämmöneristeistä ja seinärakenteista sekä kellarin alapohjan laatasta ja -matosta ja siinä on suositeltu koillissiiven alapohjan tarkempaa kuntotutkimusta. Lisäksi selvityksessä todettiin joitain yksittäisiä kosteusvaurioita. Yhteenvetona selvityksessä todetaan seuraavasti: ”Terveydelle merkittävä vaaraa aiheuttava haitallinen altistuminen on nyt tehtyjen tutkimusten perusteella todennäköistä ainoastaan kellaritiloissa, ja sielläkin vain, jos työskentely siellä on pidempiaikaista.”

Näiden selvitysten perusteella havaitut vauriot ja puutteet ovat tyypillisiä rakentamisajankohdan rakennuksille. Laajoista korjaustoimenpiteistä huolimatta rakennus on selvitysten perusteella korjauskelpoinen.

KAAVA- JA SUOJELUTILANNE

Tuusulan kunnantalo sijaitsee korttelissa 33078, jossa on voimassa oleva asemakaava vuodelta 1977. Kunnantalon tontti on asemakaavassa merkitty hallinto- ja viristorakennusten korttelialueeksi (YH). Kunnantalon rakentamista edeltävältä ajalta juontuva kaava on rakennussuojelun näkökulmasta vanhentunut.

Kunnantalon viereen paloaseman mäelle on suunnitteilla asemakaavamuutos ja asuinkerrostalojen korttelialue.

Tuusulan kaavoitussuunnitelmassa 2020-2024 alueen asemakaavoitus on prioriteetiltaan II-luokan hanke (Koskensillantie). (https://www.tuusula.fi/index.tml?siivu_id=942)

Entisen kunnantalon kortteli ja lähialueita on tarkoitus muuttaa keskustamaisen asuinrakentamisen alueeksi ja kehittää läheisen Jokipuiston aluetta.

Uudenmaan maakuntakaavassa ja Tuusulan yleiskaavaehdotuksessa 2040 kortteli sijaitsee keskustatoimintojen alueella.

KULTTUURIHISTORIALLINEN MERKITYS

Museovirasto on arvioinut kohdetta paikan päällä syksyllä 2021.

Tuusulan kunnantalon merkitystä on vaikeaa arvioida asteikolla valtakunnallinen, maakunnallinen ja paikallinen. Rakennus ja sen nykyinen ympäristö ovat niin nuoria, ettei niitä koskevaa vertailuaineistoa tai arvottavaa valtakunnallista inventointitietoa ole riittävästi. Nykyinen valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen luettelo on puutteellinen nimenomaan sotien jälkeisten vuosikymmenten rakentamisen osalta. Niukallakin tiedolla on silti ilmeistä, ettei Tuusulan kunnantalo ole merkitykseltään valtakunnallinen. Kunnan symbolirakennuksena ja keskusta-aluetta määrittävänä maamerkinä sen paikallinen merkitys on huomattava.

Rakennuksen säilyminen ja suojelu tukevat kuitenkin rakennusperintölain yleistavoitetta kulttuuriympäristön ajallisen ja alueellisen monimuotoisuuden, ominaisluonteen ja erityispiirteitä turvaamisesta.

Rakennus täyttää lain 8 § mukaisia suojelun edellytyksiä seuraavasti:

1) harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus);

Tuusulan kunnantalon rakennustaiteellinen arvo liittyy rakennuksen ja sen ympäristön arkkitehtoniseen muodonantoon ja toteutuksen laatuun. Rakennus on arkkitehtuuriltaan korkeatasoinen ja se on säilyttänyt alkuperäiset ominaispiirteensä. Sisätilaratkaisut ovat keskeisiltä osiltaan tärkeä osa arkkitehtonista kokonaisuutta. Arkkitehdilla on tunnustettu asema suomalaisen sodanjälkeisen arkkitehtuurin historiassa, erityisesti hallinto- ja kulttuurirakennusten suunnittelijana.

2) historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus);

Rakennusaineena käytetty punatiili liittyy sen paikalliseen rakentamisen perinteeseen.

3) aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus);

Tuusulan kunnantalo on edustava esimerkki aikakauden kunnantalojen ja -virastojen joukossa.

4) alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys);

Kunnantalo on palvellut alkuperäisessä käytössään ja se on säilyttänyt hyvin alkuperäisen arkkitehtonisen ilmeensä ulkoarkkitehtuurin osalta.

5) merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus);

Kunnantalolla on merkitystä kunnallisen hallinnon symbolina ja esimerkkinä hyvinvointivaltion kehityksestä 1980-luvun alkuun tultaessa.

SUOJELUN TARVE JA EHDOTUS SEN KOHDENTUMISESTA

Museovirasto pitää kohteen suojelua tärkeänä. Tuusulan kunnantalo edustaa aikansa korkeatasoista, hyvinvointivaltion keskeisiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin liittyvää arkkitehtuuria ja sillä on erityisiä kaupunkikuvallisia ja taajamakeskukseen liittyviä arvoja. Se on myös merkittävä siirtymävaiheen työ Arto Sipisen tuotannossa.

Museovirasto pitää asemakaavaa luontevimpana ratkaisuna kunnantalon suojeluun. Koska alueelle ja rakennuksiin on suunnitteilla muutoksia, joiden toteuttaminen vaatii asemakaavamuutoksen, tulee siinä yhteydessä selvitettäväksi suojelutarve maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla.

Rakennuksen sisätiloihin ulottuvat arvot täyttävät kuitenkin myös rakennusperintölain 2 §:n edellytykset kohteen suojelemiseksi. Todettakoon silti, että sisätilojen suojeleminen on sinänsä toteutettavissa myös asemakaavan keinoin.

Suojeluratkaisun arviointi on syytä perustaa seuraaviin suojelutarpeisiin:

Rakennusta lähiympäristöineen on hoidettava ja käytettävä siten, että niiden kulttuurihistoriallinen arvo ei heikenny. Korjaus- ja muutostöiden on perustuttava kohteen historian, alkuperäistoteutuksen, muutosvaiheiden ja säilyneisyyden hyvään tuntemukseen.

Rakennusten ulkoasu ja rakennusrunko säilytetään.

Keskeiset sisätilat ja säilynyt kiinteä sisustus säilytetään (suojeleminen kohdentumisessa määritellyn mukaisesti).

Lähtökohtana on suojeltujen rakenteiden, rakennusosien, materiaalien ja pintojen säilyminen. Rakennusosia voidaan kuitenkin uusita siten, että rakenteet, materiaalit ja työtavat vastaavat alkuperäistä toteutusta tai soveltuvat muuten rakennuksen arkkitehtuuriin ja ominaispiirteisiin.

Rakennuksissa voi tehdä välttämättömiä rakennus- ja taloteknisiä sekä käyttötarkoituksen edellyttämiä muutoksia, kunhan ne sovitetaan rakennuksen ominaispiirteisiin.

Käsitteitä ulkoarkkitehtuuri, rakennusrunko ja sisätilat sekä sisätilojen ominaispiirteet on edellä käytetty seuraavissa merkityksissä:

Rakennuksen ulkoarkkitehtuuri käsittää vuonna 1980 valmistuneen kunnantalon julkisivut, vesikattorakenteet, parvekkeet, katokset ja sisäänkäyntien yhteydessä olevat rakenteet, materiaalit ja yksityiskohdat. Ikkunat ja ovet kuuluvat ulkoarkkitehtuuriin kokonaisuudessaan, myös sisäpuolisilta osiltaan. Rakennuksen välittömässä läheisyydessä olevat piha-alueet rakenteineen (terassipiha) ovat osa ulkoarkkitehtuuria mukaan lukien rakennusrungon läpäisevä kevyenliikenteenväylä.

Rakennusrunko käsittää rakennuksen kantavan betonipilari-ontelolaatta -rakenteen ja niiden määrittämän tilajaon (erityisesti kaksoiskäytäväratkaisun osalta) sekä ulkoseinät.

Tärkeimpinä sisätiloja ovat päätiloihin (valtuustosalin, kunnanhallituksen kokoushuone) liittyvät ja kerroksiin vievät aula- ja käytävä- ja porrastilat sekä ruokala, samoin keskeiset tilaratkaisut yhdysosassa sekä siipirakennusten kaksoiskäytäväratkaisut porrashuoneineen.

Kiinteän sisustuksen merkittäviä yksityiskohtia ovat sisäovet, käytävien vaneriset verhoilut huoneiden sisäänkäyntien yhteydessä, porrashuoneiden kaideratkaisut, alkuperäiset kattopaneloinnit hallinnon kokoontumistiloissa sekä valaisimet, erityisesti porraskäytävissä ja alakerran aulatilissa.

Pääjohtaja

Tiina Merisalo

Erikoistutkija

Juhana Lahti

Tiedoksi Keski-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo